

U S N E S E N Í

Vrchní soud v Praze rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 9. března 2017 v trestní věci obviněných **1) Ing. J. K., Ph.D.**, nar. ..., **2) R. S.**, nar., **3) Ing. E. K.**, nar., **4) R. J., Dis.**, nar., **5) M. S.**, nar., **6) J. Š.**, nar., **7) Ing. A. H.**, nar., **8) Mgr. J. B.**, nar., **9) P. Z.**, nar., **10) Ing. P. R.**, nar., **11) SP spol. s r.o.**, IČ 63669480, **12) RADEKOV spol. s r.o.**, IČ 41035933, a **13) AGROTEC a.s.**, IČ 00544957, o stížnosti státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 1. 2017 č. j. 10T 6/2016 – 16.658, **t a k t o**:

Podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. se napadené usnesení **r u š í** a soudu prvního stupně se **u k l á d á**, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

O d ů v o d n ě n í

I.

Napadeným usnesením Městský soud v Praze dne 13. 1. 2017 č. j. 10T 6/2016 – 16.658 „v trestní věci obviněné společnosti AGROTEC a.s.“ podle § 188 odst. 1 písm. c), § 172 odst. 1 písm. f) tr. ř. zastavil trestní stíhání této obviněné právnické osoby pro přečin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 7 zákona č. 418/2011 Sb., jehož se měla dopustit jednáním popsaným ve výroku napadeného usnesení, neboť trestní odpovědnost společnosti AGROTEC a.s. zanikla.

V odůvodnění napadeného usnesení soud prvního stupně stručně zmínil, že obžaloba byla na právnickou osobu AGROTEC a.s. (dále jen *obviněný Agrotec*) podána v rámci obžaloby na deset fyzických a tři právnické osoby, přičemž právní zástupce obviněného Agrotecu podal návrh na předběžné projednání obžaloby, v němž by mělo být rozhodnuto o zastavení trestního stíhání obviněného Agrotecu, neboť tato společnost vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možné spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila. Soud konstatoval, že státní zástupce již v podané obžalobě uvedl, že obviněný Agrotec učinil vše pro to, aby se její zaměstnanec Ing. P. R., jako osoba uvedená v § 8 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob (dále jen *TOPO*), jehož protiprávní jednání se obviněnému Agrotecu přičítá, takového jednání nedopustil, avšak zproštění odpovědnosti u osob vyjmenovaných v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) *TOPO* není možné (jako je tomu v případě řadového zaměstnance). Dále soud prvního stupně uvedl, že toto tvrzení bylo platné v podání obžaloby, avšak od podání obžaloby nabyl dne 1. 12. 2016 účinnosti zákon č. 183/2016 Sb. novelizující ustanovení § 8 *TOPO*. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že obviněný Agrotec v podobě prohlášení Ing. P.R. v čl. III odst. 1

dohody o změně pracovní smlouvy (č. l. 1473) a v prohlášení Ing. R. o svém závazku dodržovat pravidla etického chování ve skupině AGROFERT, a.s. (č. l. 1468), vynaložil veškeré možné úsilí, jež na něm lze spravedlivě požadovat k tomu, aby ke spáchání protiprávního jednání daným zaměstnancem nedošlo.

II.

Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě § 143 odst. 1 tr. ř. **státní zástupce** stížnost, kterou následně odůvodnil.

Státní zástupce podal stížnost v neprospěch obviněného Agrotecu. Nečinil sporným skutečnost, že AGROFERT HOLDING, a.s., má pro všechny zaměstnance skupiny AGROFERT, do níž spadá i obviněný Agrotec, závazný Program Compliance a Etický kodex, a dále, že tato interní pravidla zakazují zaměstnancům skupiny AGROFERT porušovat zákony, včetně pravidel hospodářské soutěže a přímo či nepřímo nabízet úplatky za účelem získání nebo udržení obchodních vztahů, a za sporné neměl ani to, že obviněný Ing. P. R. byl povinen tato pravidla dodržovat a jako vedoucí zaměstnanec a ředitel divize byl navíc povinen netolerovat porušování právních předpisů. Za sporné státní zástupce označil otázku, zda samotná existence etického kodexu a pravidel chování a závazek vedoucího pracovníka jej dodržovat, je maximem, které lze po právníce osobě spravedlivě požadovat, aby se zprostita trestní odpovědnosti za jeho protiprávní jednání ve smyslu § 8 odst. 5 TOPO, zvláště je-li tento vedoucí zaměstnanec odpovědný za dodržování vnitřních předpisů organizace.

Státní zástupce uvedl, že k nastolení této otázky jej vede vývoj diskusí v průběhu roku 2016 o smyslu a podmínkách pro nově zaváděnou exkulpaci právníků osob, tj. problematiku zcela novou, v odborných pramenech nezmapovanou. Státní zástupce uvedl, že na základě analýzy zkušeností ze zahraničí a po srovnání s aplikační praxí u dovozované odpovědnosti právníce osoby za přestupky došel k závěru, že vynaložení veškerého úsilí ze strany právníce osoby, je nutné posuzovat subjektivně, neboť dopadá na skutečnosti subjektivního charakteru (na rozdíl od odpovědnosti právníce osoby za správní delikty, kde jsou zásadně připouštěny pouze skutečnosti objektivního charakteru). Státní zástupce dovozuje, že opatření k vyhnutí se trestní odpovědnosti právníce osoby musí být specifická a individuální, tzv. šitá přímo na míru dané právníce osobě, orgány činné v trestním řízení musí posoudit jejich platnost a efektivitu ve smyslu § 8 odst. 5 TOPO. Dále uvedl, že požadavek vynaložení veškerého úsilí bude možné obecně posuzovat zejména z hlediska firemní (podnikové) kultury, a to včetně kultury řízení a fungování právníce osoby, přičemž tuto svoji myšlenku rozvedl. Státní zástupce má za to, že požadavek vynaložení veškerého úsilí bude možné posuzovat zejména prostřednictvím preventivní úrovně, detekční úrovně a represivní (reakční) úrovně. Je proto třeba zkoumat nejen přijetí uvedených opatření ze strany právníce osoby, což obviněný Agrotec splnil přijetím citovaného Kodexu, ale rovněž, jak byla tato opatření kontrolována a jejich dodržování vynucováno. Na základě zahraniční praxe státní zástupce uvedl, že compliance program, chce-li se právníce osoba trestní odpovědnost zprostit, musí být dobře zpracován, být aplikován v dobré víře a musí být funkční v praxi. Dále státní zástupce rozvedl kritéria, která jsou v souvislosti se zpracováním funkčního compliance programu v zahraničí zdůrazňována.

Státní zástupce uzavřel, že napadené usnesení bylo vydáno přinejmenším předčasně, neboť k závěru o vynaložení veškerého úsilí ve smyslu § 8 odst. 5 TOPO nestačí jen zjištění, že je compliance program dobře zpracován, ale mělo by mu předcházet i dokazování k funkčnosti compliance programu a jeho konkrétnímu prosazování v rámci společnosti Agrotec. Státní zástupce navrhl, aby bylo napadené usnesení podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušeno.

Na stížnost státního zástupce reagoval **obviněný Agrotec** prostřednictvím svého obhájce Mgr. Petra Polácha replikou, v níž vyjádřil nesouhlas s podanou stížností a naopak napadené usnesení shledal jako správné, řádně odůvodněné a odpovídající zákonným požadavkům a zjištěnému skutkovému stavu. Obviněný zejména poukázal na protimluv státního zástupce, který v podané obžalobě uvedl, že obviněný „*učinil vše pro to, aby se Ing. P. R. jakožto její zaměstnanec takového jednání nedopustil...*“ a nyní podanou stížnost odůvodňuje nenaplněním podmínek pro zproštění se trestní odpovědnosti obviněného Agrotecu. Obviněný doplnil, že obžaloba byla podána již v době platnosti novely TOPO, když do 1. 12. 2016 běžela její legisvakanční lhůta. Podle obviněného nelze výtkám státního zástupce přisvědčit ani z důvodu předvídatelnosti rozhodnutí. Obviněný poukazuje na to, že názory státního zástupce jsou evidentně z velké části převzaté z Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce nazvaného Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, vydaného Nejvyšším státním zastupitelstvím pod č. j. 1 SL 123/2016 dne 29. 11. 2016, přičemž státní zástupce zapomíná, že nároky kladené na zproštění se trestní odpovědnosti je nutné zkoumat v kontextu právní úpravy účinné v době přijetí jednotlivých rozhodnutí a preventivních opatření předcházejícím evet. páchání trestné činnosti. Dále obviněný poukázal na to, že ač jde o novou právní úpravu, ke které není žádná soudní praxe, strání zástupce v rozporu s tím apeluje na to, co všechno by měla právnická osoba zabezpečit v rámci předcházení protiprávnímu jednání přičitatelnému k tíži. Jakkoliv se jedná o požadavky do budoucna, státní zástupce je ve svém důsledku požaduje po obviněném nyní. Obviněný poukázal na to, že hodnocení důvodů, za kterých lze zastavit trestní stíhání právnické osoby s odkazem na ustanovení § 8 odst. 5 TOPO je výsostným oprávněným soudu a nikoliv státního zástupce. Dále obviněný poukázal na postup státního zástupce proti spoluobviněné České poště, s.p., jejíž trestní stíhání státní zástupce ještě před podáním obžaloby zastavil mimo jiné i z důvodu zproštění se trestní odpovědnosti za jednání svých zaměstnanců, přičemž důvody detailněji nezkoumal. Obviněný vznesl otázku, proč tak nečiní i v jeho případě, a dovolává se zásady rovnosti subjektů (čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). Závěrem se obviněný ohradil proti přebírání zahraniční aplikační praxe a analogii s přestupkovým řízením.

Závěrem obviněný navrhl, aby byla stížnost státního zástupce jako nedůvodná zamítnuta.

Podáním ze dne 17. 2. 2017 obviněný svoji repliku doplnil – namítl, že trestní stíhání mělo být správně zastaveno za použití ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. a nikoliv § 172 odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť pokud by právnická osoba splnila předpoklady pro exkulpaci, musí být splněny „ex nunc“, tj. v době spáchání přičitatelného jednání, a proto nemůže

trestní odpovědnost vůbec vzniknout. Ustanovení § 172 odst. 1 písm. f) tr. ř. dopadá na případy, kdy důvody pro aplikaci institutu zániku trestnosti nastávají teprve po spáchání trestného činu (účinná lítost a promlčení) a zákon s nimi spojuje důsledky uvedené v hlavě IV. trestního zákoníku. Z uvedeného důvodu obviněný v závěru svého podání navrhl, aby Vrchní soud v Praze ve smyslu ustanovení § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. sám rozhodl tak, že na základě ustanovení § 188 odst. 1 písm. c) a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. trestní stíhání obviněného Agrotecu zastaví.

Dne 17. 2. 2017 **státní zástupce** reagoval na repliku obviněného vyjádřením, konkrétně reagoval na názor obviněného, že je třeba nároky kladené na zproštění trestní odpovědnosti podle § 8 odst. 5 TOPO zkoumat v kontextu právní úpravy účinné v době přijetí jednotlivých rozhodnutí a preventivních opatření a dále se vyjádřil k zastavení trestního stíhání České pošty, s.p. K prvému naznačenému problému připomněl, že podle § 1 odst. 2 TOPO za použití § 2 odst. 1 tr. zákoníku se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro právnickou osobu příznivější. Pro právnickou osobu, která spáchala trestný čin před 1. 12. 2016, může být příznivější aplikace TOPO účinného od 1. 12. 2016, neboť tento nově dává možnost se trestní odpovědnosti zprostit. Bude-li však právnická osoba chtít dosáhnout zproštění trestní odpovědnosti právě s odkazem na § 8 odst. 5 TOPO, bude muset být prokázáno, že podmínky účinné od 1. 12. 2016 splnila ještě před tím, než ke spáchání protiprávního jednání statutárního zástupce/vedoucího pracovníka došlo, byť o jejich existenci v době spáchání trestného činu nevěděla a vědět nemohla. K druhému naznačenému problému státní zástupce uvedl, že trestní stíhání České pošty bylo zastaveno dílem podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť u některých skutků státní zástupce shledal, že nešlo o trestný čin, a dílem podle § 172 odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť u některých skutků státní zástupce shledal, že nebylo prokázáno, že skutek spáchala obviněná. Hlavním důvodem zastavení podle § 172 odst. 1 písm. c) tr. ř. bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015 sp. zn. 8 Tdo 627/2015 na základě něhož státní zástupce shledal, že protiprávní jednání zaměstnanců České pošty, s.p., jež bylo této obviněné přičítáno, bylo spácháno v zásadě proti zájmům této obviněné.

III.

Při rozhodování o stížnosti Vrchní soud v Praze přezkoumal správnost výroku napadeného usnesení a řízení předcházejícího napadenému usnesení a dospěl k závěru, že stížnost státního zástupce je důvodná.

Předně je třeba konstatovat, že soud prvního stupně **porušil ustanovení trestního řádu o společném řízení** (§ 20 odst. 1, § 23 odst. 1 tr. ř.) a dále **porušil ustanovení upravující předběžné projednání obžaloby** (§ 181 odst. 1, resp. § 185 odst. 1, § 187 odst. 2, 3 tr. ř.).

Podle § 20 odst. 1 tr. ř. *proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. O jiných*

trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení. Podle § 23 odst. 1 tr. ř. k urychlení řízení nebo z jiných důležitých důvodů lze řízení o některém z trestných činů nebo proti některému z obviněných vyloučit ze společného řízení.

Podle § 181 odst. 1 tr. ř. *podanou obžalobu je třeba u soudu nejprve přezkoumat z toho hlediska, zda pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad, zejména prověřit, zda je dána příslušnost soudu k projednání věci (§ 16 až 22), zda v přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit v řízení před soudem, a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a v něm rozhodnout. K tomu slouží předběžné projednání obžaloby.* Podle § 185 odst. 1 tr. ř. *obžalobu u soudu podanou přezkoumá předseda senátu a podle jejího obsahu a podle obsahu spisu posoudí, zda je ji nutno předběžně projednat v zasedání senátu anebo zda může nařídit o ní hlavní líčení.* Podle § 187 odst. 2 tr. ř. *při předběžném projednání obžaloby přezkoumá soud vždy celou obžalobu; předseda senátu z tohoto hlediska podá zprávu, přičemž se zaměří na otázky, které je třeba řešit.* Podle § 187 odst. 3 tr. ř. *soud přezkoumá úplnost důkazního materiálu a opodstatněnost obžaloby na základě spisu.*

Napadeným usnesením rozhodl soud prvního stupně pouze o věci obviněného Agrotecu, a to aniž by předtím vyloučil věc tohoto obviněného ze společného řízení, když takový postup byl za situace, kdy soud zvažoval odlišný procesní postup vůči obviněnému Agrotecu, s ohledem na urychlení řízení proti zbývajícím obviněným na místě. Pokud soud prvního stupně trestní věc obviněného Agrotecu ze společného řízení nevyloučil a dospěl k závěru, že nejméně ohledně obviněného Agrotecu je dán důvod k předběžnému projednání obžaloby, byl povinen při předběžném projednání obžaloby projednat celou obžalobu. Takový postup soudu, popř. přezkum předsedy senátu ve smyslu ustanovení § 181 odst. 1 a § 185 odst. 1 tr. ř. předcházející předběžnému projednání obžaloby a vymezení otázek, které je třeba řešit, by pak našel odraz v odůvodnění napadeného usnesení.

Na tomto místě je třeba poopravit tvrzení soudu prvního stupně uvedené v odůvodnění napadeného usnesení – obviněný Agrotec podal návrh na předběžné projednání obžaloby, v němž se domáhal vrácení věci státnímu zástupci k došetření, tj. nedomáhal se zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 8 odst. 5 TOPO ve znění zákona č. 183/2016 Sb., a to již proto, že návrh podal několik měsíců před účinností uvedené novely (8. 8. 2016). Pokud soud prvního stupně považoval otázku trestního stíhání ohledně obviněného Agrotecu svojí argumentací za vyřešenou, nelze očekávat, že by se dále zabýval argumentací tohoto obviněného, kterou navrhoval předběžné projednání obžaloby ze zcela jiných důvodů (zejm. nezachování totožnosti skutku a technická novela § 256 tr. zákoníku). Při postupu, který soud zvolil, by šlo o nadbytečný přezkum. Návrh na předběžné projednání obžaloby však podali i obvinění Ing. P. R. a P. Z. Protože byl soud prvního stupně, když přistoupil k předběžnému projednání obžaloby, povinen projednat celou obžalobu, měl se stručně vypořádat i s návrhem těchto obviněných, a to i v případě, že jej neshledal důvodným.

Již ze záhlaví napadeného usnesení je však zřejmé, že soud při předběžném projednání obžaloby věnoval pozornost výlučně obviněnému Agrotecu. Ani z protokolu o neveřejném zasedání a z odůvodnění napadeného usnesení neplyne, že by předseda senátu při přezkumu předcházejícímu neveřejnému zasedání o předběžném projednání obžaloby, a následně senát Městského soudu v Praze, přezkoumával podanou obžalobu i ohledně zbývajících obviněných, popř. dospěl k závěru, že k předběžnému projednání obžaloby ohledně zbývajících obviněných není důvod.

Nutno konstatovat, že **ani věcné rozhodnutí** soudu prvního stupně ohledně obviněného Agrotecu **není správné**. Soud prvního stupně přistoupil k posouzení otázky zániku trestní odpovědnosti obviněného Agrotecu velice povrchně. Považoval za dostačující, že osoba, jejíž protiprávní jednání se obviněnému Agrotecu přičítá (Ing. P. R.) podepsala dohodu o změně pracovní smlouvy a prohlášení o svém závazku dodržovat pravidla etického chování ve skupině AGROFERT, a nijak se nezabýval obsahem čl. III odst. 1 dohody o změně pracovní smlouvy a už vůbec neprovedl důkaz (viz protokol o neveřejném zasedání) a nijak nehodnotil „Program Compliance“, k jehož dodržování se obviněný Ing. R. svým podpisem v prohlášení zaměstnance zavázal.

Článek III. dohody o změně pracovní smlouvy zavazuje zaměstnance k povinnosti *dodržovat pracovní kázeň, podle pokynů zaměstnavatele vykonávat práci podle pracovní smlouvy osobně, ve stanovené pracovní době a při respektování nařízení, která pro něho vyplývají z jeho pracovního zařazení*. Jde o povinnosti, které jsou zaměstnanci uloženy již zákoníkem práce, zejména v ustanovení § 2 odst. 1, § 38 odst. 1 písm. b), § 106 odst. 4 a v dalších ustanoveních, která zmiňují *povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci*, což je konstrukce v zákoně č. 262/2006 Sb. nahrazující dřívější *pracovní kázeň*. Z pohledu iniciativy zaměstnavatele – obviněného Agrotecu, tudíž tento článek dohody o změně pracovní smlouvy Ing. R. nepřináší nic, co by bylo možno označit za úsilí, natož za *veškeré úsilí* k zabránění páchání protiprávních činů svých zaměstnanců uvedených v odst. 1 ustanovení § 8 TOPO. Program Compliance – pravidla etického chování ve skupině AGROFERT HOOLDING (Kodex) je poměrně rozsáhlý, čítá 9 stran a spisový materiál obsahuje i školící materiál pro zaměstnance. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně se obsahu Kodexu nijak nevěnoval, tj. nehodnotil jej, vrchní soud by nahrazoval činnost soudu prvního stupně, pokud by tak činil sám. Je však třeba předeslat, že pro posouzení, zda obviněný Agrotec vynaložil veškeré úsilí, které na něm bylo možno spravedlivě požadovat, nepostačí pouze zhodnocení obsahu Kodexu, nýbrž soud bude nucen zkoumat a hodnotit, zda Kodex byl v době, kdy ke spáchané trestné činnosti došlo, reálně naplňován, zda a kým bylo jeho dodržování (obecně i ve vztahu k vedoucímu zaměstnanci Ing. R., jenž měl sám podle bodu 5.4 Kodexu organizovat a kontrolovat naplnění Kodexu a netolerovat porušování Kodexu) kontrolováno, popř. vynucováno.

Vrchní soud vyslovuje souhlas s úvahami státního zástupce vyjádřenými v odůvodnění stížnosti. Pouhé zjištění, že obviněná právnická osoba v době spáchaní protiprávního činu v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li osoba ve vedoucím postavení, v rámci právnické osoby, která u této osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost - § 8 odst. 1 TOPO, měla vypracovaný etický kodex a pravidla chování a zjištění, že tento její

zaměstnanec se zavázal tento kodex a tato pravidla respektovat a řídit se jimi, nemůže vést k závěru, že *právnícká osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v § 8 odst. 1 TOPO zabránila* (§ 8 odst. 5 TOPO). Jde pouze o první nezbytný krok, který musí právnícká osoba učinit. Druhým krokem je výše zmíněné naplnění kodexu. Pramenem poznání o fungování a schopnosti plnit vytčené cíle Kodexu skupiny AGROFERT budou zejména písemné záznamy o provedených školeních, z nichž budou patrný četnost, náplň a intenzita školení, záznamy o prováděných kontrolách, zjištěných proviněních a opatřeních přijatých po zjištění proviněních. Informace o úsilí, jež bylo ze strany právnícké osoby vynakládáno ve smyslu ustanovení § 8 odst. 5 TOPO je možno čerpat i z materiálů projednávaných představenstvem společnosti AGROFERT HOLDING, a.s. (od 1. 10. 2013 AGROFERT, a.s.), které Kodex schválilo, neboť Kodex musí být pravidelně revidován a zlepšován, výsledky z jeho aplikace musí být pravidelně vyhodnocovány. Je třeba zjistit, jaké oddělení a jaké konkrétní osoby měly v rozhodné době dodržování a revizi Kodexu a obdobných opatření na starost. Tyto osoby, ale i další osoby (např. ty, jež podle Kodexu důsledně postupovaly nebo naopak se proti němu provinily) bude třeba k vyřešení otázky, jak byl Kodex v praxi naplňován, vyslechnout. Fungování Kodexu může být prokazováno i poznatky z Etické linky (viz bod 6. Kodexu).

Aby mohl soud učinit spolehlivý závěr o tom, že *právnícká osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v § 8 odst. 1 TOPO zabránila*, musí podrobně nahlédnout do fungování celé právnícké osoby, musí si učinit představu o jejím fungování, řízení, vnitřní kontrole a o schopnosti adekvátně reagovat na zjištěné problémy obecně a stejně tak konkrétně v případě páchaní protiprávních činů v jejím zájmu a v rámci její činnosti.

Je třeba připomenout, že kromě jiných změn (zejména obrácení pozitivního výčtu trestných činů na negativní v § 7) zákonem č. 183/2016 Sb. byl do § 8 TOPO vložen nejen odstavec 5, ale došlo k novelizaci i odstavce 1, který kromě toho, že znění ustanovení uvedl do souladu s občanským zákoníkem (*jménem právnícké osoby nebo v jejím zájmu* nahradil slovy *v zájmu právnícké osoby nebo v rámci její činnosti*), zavedl pojem *osoba ve vedoucím postavení v rámci právnícké osoby*. Tento pojem nahradilo v odstavci 1 § 8 prosté slovo *osoba*. Ve svém důsledku tak zákonodárce zúžil okruh osob, jejichž jednání lze právnícké osobě přičítat. Podle dřívější dikce zákona bylo možno právnícké osobě přičítat jednání jakékoliv *jiné osoby* (§ 8 odst. 1 písm. a) TOPO), která byla oprávněna jménem nebo za právníckou osobu jednat (v určitých případech i řadový zaměstnanec, oprávněný uvedeným způsobem jednat – např. nákup kancelářských potřeb sekretářkou, nákup pohonných hmot řidičem), a *toho* (§ 8 odst. 1 písm. b) TOPO), kdo u právnícké osoby vykonával řídicí nebo kontrolní činnost. Za současné úpravy, aby došlo k přičtení trestného činu spáchaného *osobami, které jsou oprávněny jménem* (pozn. zde zákonodárce obsolentní konstrukci jednání opětovně použil) *nebo za právníckou osobu jednat, a osobami, které u právnícké osoby vykonávají řídicí nebo kontrolní činnost*, a které jsou *osobami bez vedoucího postavení v rámci právnícké osoby*, musely by být naplněny podmínky ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) TOPO. Od počátku účinnosti TOPO byla v ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) zakotvena možnost právnícké osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti za předpokladu, že trestný čin byl sice spáchán osobou uvedenou v § 8 odst. 1 písm. d) TOPO (zaměstnanec nebo osoba v

obdobném postavení při plnění pracovních úkolů), ale právnická osoba provedla *taková opatření, která měla provést podle jiného právního předpisu nebo která po ní lze spravedlivě požadovat, zejména provedla povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž je nadřízena, anebo učinila nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu*. Nový odstavec 5 § 8 TOPO přichází s další možností vyloučení trestní odpovědnosti právnických osob, a to za předpokladu, že *právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odst. 1 zabránila*. Účinností novely tak nastala změna ve prospěch právnických osob, jimž by mohl být přičten protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti osobami uvedenými v § 8 odst. 1 písm. a) až c) TOPO, jejichž jednání do té doby vedlo de facto k objektivní odpovědnosti právnických osob bez možnosti vyvinění.

Výše popsané změny ukazují, že záměrem zákonodárce, byla liberalizace dosavadní normy ve formě otevření prostoru pro vyvinění z trestní odpovědnosti u přičitatelného jednání širšího okruhu osob, resp. i osob, jež se významně podílí na jednání právnické osoby na venek i směrem dovnitř (řídící a kontrolní činnost). Pokud již zákonodárce tuto možnost poskytl, zcela jistě chtěl, aby podmínky, za nichž možnost vyvinění poskytuje, byly naplňovány právnickou osobou reálně, funkčně a smyslně. Tato svoje očekávání pak vyjádřil slovy: *vynaloží veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat*. Ač není pojem *veškeré úsilí* zákonodárcem vyložen, pouhým jazykovým výkladem je třeba dospět k závěru, že je to *něco víc, než formální krok*, tj. přijetí compliance programů, kodexů, etických pravidel atd. a jejich akceptace osobou, jejíž jednání se právnické osobě přičítá. Obdobně pojem *spravedlivě požadovat* není zákonodárcem vyložen. Kritéria *spravedlivosti* mohou být různá, v neposlední řadě i ekonomická. Od právnické osoby, jež má složitou vnitřní strukturu, v případě podniku – má vysoký obrát a velký počet zaměstnanců, lze oprávněně požadovat vyšší míru úsilí (nemateriálního a materiálního) vynaloženého na ochranu právnické osoby samotné před protizákonným jednáním v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, kterého by se mohly dopustit osoby uvedené v § 8 odst. 1 TOPO, než v případě právnické osoby/podniku menších měřítek. Závěr o tom, co je možno *spravedlivě požadovat* musí orgány činné v trestním řízení učinit *na základě hodnocení důkazů* podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu (§ 2 odst. 6 tr. ř.), přičemž pochybnosti o tom, do jaké míry je požadavek spravedlivý, mohou najít odraz v aplikaci zásady *v pochybnostech ve prospěch obviněného*.

Za veškeré úsilí, které je možno po právnické osobě spravedlivě požadovat, je třeba považovat naplnění formálních kroků (compliance program apod., s nimiž bude předmětná fyzická osoba ad § 8 odst. 1 TOPO seznámena a na níž bude vynucena jejich akceptace) a současně poctivou prokazatelnou snahu právnické osoby, aby byla přijatá ochranná opatření životaschopná, byla naplňována, vyžadována, kontrolována, vynucována a revidována.

K problematice, kterou otevřela replika obviněného Agrotecu a na níž státní zástupce reagoval ve svém vyjádření, vrchní soud uvádí, že se zcela ztotožňuje s názorem státního zástupce. Podle § 1 odst. 2 TOPO za použití § 2 odst. 1 tr. zákoníku se *trestnost činu*

posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro právnickou osobu příznivější. TOPO účinný v době, kdy měl být žalovaný přečin spáchán, nedával právnické osobě – obviněnému Agrotecu možnost vyvinut se z trestní odpovědnosti za předpokladu, že se přičitatelného jednání dopustila osoba uvedená v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) TOPO, kterou obviněný Ing. P. R. podle opatřených důkazů, byl. Podle pozdějšího zákona účinného od 1. 12. 2016 je obviněnému Agrotecu tato možnost dána, proto je pro obviněného Agrotec pozdější zákon příznivější. Jak sám obviněný Agrotec v doplnění repliky správně, avšak v jiné souvislosti, rozvedl, podmínky pro exkulpací z trestní odpovědnosti musí být splněny v době spáchání přičitatelného trestního jednání. Proto jinému názoru a požadavku obviněného Agrotecu obsaženému v jeho předcházející replice, aby *nároky kladené na zproštění se trestní odpovědnosti byly zkoumány v kontextu právní úpravy účinné v době přijetí jednotlivých rozhodnutí a preventivních opatření předcházejícím eventuálnímu páčání trestné činnosti*, nelze přisvědčit. Vznik trestní odpovědnosti musí být zjištěn buď podle TOPO účinného v době spáchání nebo podle TOPO v pozdějším, příznivějším znění. Nelze se domáhat aplikace pozdějšího TOPO z důvodu širší možnosti vynětí z trestní odpovědnosti a současně se domáhat posouzení podmínek pro vznik (resp. nevzniknutí) trestní odpovědnosti podle dřívější normy.

V souvislosti s výše uvedeným je třeba přisvědčit námitce obviněného Agrotecu formulované v doplnění repliky. Soud prvního stupně, pokud již dospěl k závěru, že obviněný Agrotec splnil podmínky ustanovení § 8 odst. 5 TOPO, měl trestní stíhání zastavit za použití ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) a nikoliv písm. f) tr. ř., jak učinil. V takovém případě by skutek nebyl trestným činem pro nedostatek trestní odpovědnosti (subjektivní stránky trestného činu). Aplikace ustanovení o zániku trestnosti (§ 172 odst. 1 písm. f) tr. ř.) není správná, neboť trestnost by v takovém případě nikdy nenastala, tudíž by nemohla zaniknout.

IV.

Vzhledem k tomu, že soud při rozhodování napadeným usnesením porušil výše rozvedeným způsobem ustanovení trestního řádu, Vrchní soud v Praze napadené usnesení zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. a soudu prvního stupně uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Soud prvního stupně je povinen postupovat podle § 185 odst. 1 tr. ř., tj. předseda senátu podanou obžalobu (celou) přezkoumá a podle jejího obsahu a podle obsahu spisu posoudí, zda je ji nutno předběžně projednat v zasedání senátu anebo zda může nařídit o ní hlavní líčení. Pokud předseda senátu shledá, že hlavní líčení nemůže být nařízeno a podanou obžalobu je třeba předběžně projednat, bude postupovat v souladu s ustanovením § 187 odst. 1 až 3 tr. ř.

Aby vrchní soud předešel opětovnému rozhodnutí o zastavení trestního stíhání obviněného Agrotecu zopakovaném pouze v procesně bezvadné formě, výše rozvedl i tuto dotčenou problematiku. Vrchní soud nevylučuje, že soudem prvního stupně bude v budoucnu na základě provedeného a zhodnoceného dokazování učiněn závěr o exkulpací obviněného Agrotecu z trestní odpovědnosti, avšak v současnosti je zřejmé, že spis, který byl vytvářen zejména v době, kdy novela TOPO nebyla ještě součástí právního řádu, neobsahuje dostatek důkazů, které by mohly vést k závěru o postupu podle § 188 odst. 1 písm. c), § 172 odst. 1

písm. b) tr. ř. ohledně obviněného Agrotecu. Dokazování k této otázce je třeba doplnit v naznačeném směru, přičemž rozsah dokazování přesahuje rámec předběžného projednání obžaloby.

Závěrem se soud prvního stupně upozorňuje na nesprávné označování obviněného Agrotecu. Podle § 12 odst. 8 tr. ř. *po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný*, z čehož plyne, že do nařízení hlavního líčení se označuje jako *obviněný*. Pro příště, necht' je obviněný Agrotec, tak jako ostatní obvinění, do nařízení hlavního líčení označován jako obviněný, nikoliv obžalovaný.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e n í** stížnost přípustná.

V Praze dne 9. března 2017

JUDr. Kateřina Jonáková, Ph.D. v.r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení:
Ivana Žofková